

درمان پیمان شکنی زناشویی
رویکرد یکپارچه خداسو
(به ضمیمه درمان‌های روان‌شناختی)

دکتر محمد زارعی

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

بهار ۱۴۰۴

زارعی توپخانه، محمد، ۱۳۵۸ -
درمان پیمان شکنی زناشویی: رویکرد یکپارچه خداسو (به ضمیمه درمان‌های روان‌شناختی) / محمد زارعی. -- قم: پژوهشگاه
حوزه و دانشگاه، ۱۴۰۴.
هفته، ۳۳۷ ص: مصور، جدول، نمودار -- (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۷۶۸؛ خانواده: ۷)
ISBN: 978-600-298-564-4
بها: ۳۰۰۰۰۰۰ ریال
فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه، ص. [۳۰۱] - ۳۲۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. زوج درمانی. ۲. Couples therapy. ۳. زناشویی -- اختلاف -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.
۴. Marital conflict -- Religious aspects -- Islam. ۵. زناشویی -- ارتباط -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.
۶. Communication in marriage -- Religious aspects -- Islam. ۷. زناشویی -- ارتباط -- ایران -- جنبه‌های روان‌شناسی.
۸. Communication in marriage -- Iran -- Psychological aspects. ۹. روان‌درمانی خانواده -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.
۱۰. Family psychotherapy -- Religious aspects -- Islam. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. انتشارات.
RC۴۸۸/۵ ۶۱۶/۸۹۱۵۶۲
شماره کتابشناسی ملی
۱۰۰۱۳۲۳۶

درمان پیمان شکنی زناشویی؛ رویکرد یکپارچه خداسو (به ضمیمه درمان‌های روان‌شناختی)
مؤلف: دکتر محمد زارعی (عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

ویراستار: علی حائری‌مجد

صفحه‌آرایی: تحریر اندیشه

چاپ اول: بهار ۱۴۰۴

تعداد: ۳۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۸-۵۶۴-۴

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.
قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰
(انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) نمابر: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص. پ. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵
تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰
www.rihu.ac.ir info@rihu.ac.ir
فروشگاه اینترنتی: https://shop.rihu.ac.ir
مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و هدایت پدیده‌های انسانی در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر است و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظرگرفتن واقعیت‌های عینی، فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این‌گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به‌عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این‌رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی رحمته‌الله، بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری «دفتر همکاری حوزه و دانشگاه» را در سال ۱۳۶۱ فراهم کرد و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت استادان حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جامعه علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار بیش از ۷۶۰ عنوان کتاب و ۹ نشریه علمی اشاره کرد.

این اثر به عنوان منبع درسی «مشاوره خانواده» برای دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و طلاب حوزه علمیه و عموم علاقه‌مندان به مباحث روان‌شناسی و مشاوره خانواده قابل استفاده است.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از تلاش‌های مؤلف محترم اثر، حجت‌الاسلام دکتر محمد زارعی و نیز از ارزیابان محترم، آیت‌الله سید محمد غروی‌راد و دکتر خدابخش احمدی سپاسگزاری کند.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
---------------	---

فصل اول: کلیات

۱-۱. مقدمه.....	۵
۲-۱. اهمیت بحث پیمان شکنی.....	۱۱
۳-۱. تعاریف مفاهیم پژوهش.....	۱۶
۱-۳-۱. منابع اسلامی.....	۱۶
۲-۳-۱. زوج درمانگری.....	۱۷
۳-۳-۱. زوج درمانگری چندوجهی اسلامی.....	۱۷
۴-۳-۱. زوج درمانگری خداسو.....	۱۸
۵-۳-۱. پیمان شکنی زناشویی.....	۱۸
۶-۳-۱. درمان پیمان شکنی زناشویی: رویکرد یکپارچه خداسو.....	۱۹
۴-۱. مبانی زوج درمانگری خداسو.....	۱۹
۵-۱. روش شناسی پژوهش.....	۲۳
۱-۵-۱. روش تحلیل محتوای کیفی.....	۲۳
۲-۵-۱. طراحی مدل مفهومی.....	۲۴
۳-۵-۱. تدوین بسته درمانی.....	۲۶

فصل دوم: تعارض زناشویی و پیمان شکنی

۱-۲. مقدمه.....	۲۹
۲-۲. تعریف تعارض.....	۳۱
۳-۲. مراحل تعارض زناشویی.....	۳۳
۴-۲. عوامل تعارض زناشویی.....	۳۴
۵-۲. پیمان شکنی زناشویی.....	۳۷

۳۸	 ۱-۵-۲. چیستی پیمان شکنی زناشویی
۴۲	 ۲-۵-۲. واکنش ها به پیمان شکنی زناشویی
۴۴	 ۳-۵-۲. پیامدهای پیمان شکنی زناشویی
۴۵	 ۱-۳-۵-۲. پیامدهای فردی
۴۹	 ۲-۳-۵-۲. پیامدهای ارتباطی

فصل سوم: عوامل پیمان شکنی زناشویی

۵۱	 ۱-۳. مقدمه
۵۳	 ۲-۳. عوامل جمعیت شناختی
۵۳	 ۱-۲-۳. جنسیت
۵۵	 ۲-۲-۳. شغل، تحصیل و درآمد
۵۷	 ۳-۲-۳. نژاد و قومیت
۵۷	 ۳-۳. عوامل فردی
۵۸	 ۱-۳-۳. ویژگی های شخصیتی
۵۹	 ۲-۳-۳. آسیب های روان شناختی
۶۰	 ۳-۳-۳. دلبستگی ناایمن
۶۱	 ۴-۳-۳. ضعف خودمهارگری جنسی
۶۲	 ۵-۳-۳. ضعف تعهد اخلاقی
۶۳	 ۶-۳-۳. روابط پیش از ازدواج
۶۳	 ۷-۳-۳. نگرش های آزادی اندیشه
۶۵	 ۴-۳. عوامل ارتباطی
۶۶	 ۱-۴-۳. عدم رضایت زناشویی
۶۸	 ۲-۴-۳. نیازهای جنسی
۶۹	 ۳-۴-۳. پابندی ضعیف به رابطه
۷۰	 ۵-۳. عوامل زمینه ای
۷۱	 ۱-۵-۳. عوامل اجتماعی و فرهنگی
۷۱	 ۲-۵-۳. شرایط شغلی و محیطی
۷۲	 ۳-۵-۳. مذهب
۷۳	 ۴-۵-۳. شبکه های اجتماعی
۷۴	 ۵-۵-۳. محیط خانوادگی و دوستان

فصل چهارم: فرهنگ، مذهب و پیمان شکنی زناشویی

۷۷	 ۱-۴. مقدمه
۷۷	 ۲-۴. فرهنگ و پیمان شکنی زناشویی
۷۸	 ۱-۲-۴. تفاوت فرهنگی و پیمان شکنی زناشویی

۷۹	 ۲-۲-۴. تفاوت جنسیتی بین فرهنگی
۷۹	 ۳-۴. مذاهب و پیمان شکنی زناشویی
۸۰	 ۱-۳-۴. مسیحیت و پیمان شکنی زناشویی
۸۱	 ۲-۳-۴. یهود و پیمان شکنی زناشویی
۸۲	 ۳-۳-۴. اسلام و پیمان شکنی زناشویی
۸۲	 ۱-۳-۳-۴. مفهوم پیمان شکنی
۸۳	 ۲-۳-۳-۴. ازدواج و پیمان شکنی
۸۵	 ۳-۳-۳-۴. معناشناسی پیمان شکنی زناشویی
۸۹	 ۴-۴. پابندی مذهبی و پیمان شکنی زناشویی
۸۹	 ۱-۴-۴. پیشگیری
۹۲	 ۲-۴-۴. درمان
۹۲	 ۱-۲-۴-۴. مراجعان
۹۳	 ۲-۲-۴-۴. درمانگران

فصل پنجم: درمان های متداول پیمان شکنی زناشویی

۹۵	 ۱-۵. مقدمه
۹۶	 ۲-۵. درمان های عمومی
۹۶	 ۱-۲-۵. درمان میان نسلی
۹۷	 ۱-۱-۲-۵. رویکرد درمانگری
۹۷	 الف) تمایز یافتگی خود
۹۸	 ب) مثلث سازی
۹۹	 ۲-۱-۲-۵. پیمان شکنی و درمان میان نسلی
۱۰۰	 ۲-۲-۵. درمان ساختاری
۱۰۰	 ۱-۲-۲-۵. رویکرد درمانگری
۱۰۱	 ۲-۲-۲-۵. پیمان شکنی و درمان ساختاری
۱۰۱	 ۳-۲-۵. درمان های رفتاری
۱۰۲	 ۱-۳-۲-۵. رویکرد درمانگری
۱۰۳	 ۲-۳-۲-۵. پیمان شکنی و درمان رفتاری
۱۰۳	 ۴-۲-۵. درمان شناختی- رفتاری
۱۰۳	 ۱-۴-۲-۵. رویکرد درمانگری
۱۰۵	 ۲-۴-۲-۵. پیمان شکنی و درمان شناختی- رفتاری
۱۰۵	 ۵-۲-۵. درمان روایتی
۱۰۵	 ۱-۵-۲-۵. رویکرد درمانگری
۱۰۶	 ۲-۵-۲-۵. پیمان شکنی و درمان روایتی
۱۰۹	 ۶-۲-۵. درمان هیجان مدار

۱۰۹	 رویکرد درمانگری..... ۱-۶-۲-۵
۱۱۰	 پیمان شکنی و درمان هیجان مدار..... ۲-۶-۲-۵
۱۱۲	 درمان روابط موضوعی..... ۷-۲-۵
۱۱۳	 رویکرد درمانگری..... ۱-۷-۲-۵
۱۱۳	 پیمان شکنی و درمان روابط موضوعی..... ۲-۷-۲-۵
۱۱۴	 درمان های اختصاصی..... ۳-۵
۱۱۵	 درمان یکپارچه نگر (ترکیبی)..... ۱-۳-۵
۱۱۵	 مرحله ضربه..... ۱-۱-۳-۵
۱۱۶	 مرحله معنا..... ۲-۱-۳-۵
۱۱۶	 مرحله پیشروی یا گذار..... ۳-۱-۳-۵
۱۱۷	 درمان میان سیستمی..... ۲-۳-۵
۱۱۹	 درمان یکپارچه سیستمی..... ۳-۳-۵
۱۱۹	 درمان شواهدمحور مبتنی بر عمل..... ۴-۳-۵
۱۲۱	 درمان عدالت محوری ارتباطی..... ۵-۳-۵
۱۲۲	 درمان تکاملی..... ۶-۳-۵
۱۲۳	 درمان های دیگر..... ۷-۳-۵
۱۲۴	 اثربخشی درمان های موجود..... ۴-۵
۱۲۸	 یکپارچه سازی درمان های پیمان شکنی..... ۵-۵
۱۲۸	 تنوع مداخلات درمانی..... ۱-۵-۵
۱۳۲	 راهبردهای مشترک..... ۲-۵-۵
۱۳۲	 مدیریت هیجان..... ۱-۲-۵-۵
۱۳۳	 بخشش..... ۲-۲-۵-۵
۱۳۴	 نگرش سیستمی..... ۳-۲-۵-۵
۱۳۵	 مراحل درمانگری مشترک..... ۳-۵-۵
۱۳۵	 مرحله اول..... ۱-۳-۵-۵
۱۳۶	 مرحله دوم..... ۲-۳-۵-۵
۱۳۷	 مرحله سوم..... ۳-۳-۵-۵
۱۳۸	 رازداری و افشا..... ۶-۵
۱۳۸	 پیمان شکنی و رازداری..... ۱-۶-۵
۱۴۰	 دیدگاه اسلامی و رازداری..... ۲-۶-۵
۱۴۱	 چالش های درمانگری..... ۷-۵
۱۴۲	 محدودیت تجربی..... ۱-۷-۵
۱۴۲	 ناکارآمدی درمانگر..... ۲-۷-۵
۱۴۳	 نگرش درمانگر..... ۳-۷-۵
۱۴۴	 مسائل مراجعان..... ۴-۷-۵

۱۴۵	عوامل فرهنگی. ۵-۷-۵
-----	--------------------------

فصل ششم: زمینه‌های درمان یکپارچه خداسو

۱۴۷	مقدمه. ۱-۶
۱۴۹	زمینه‌های شناختی. ۲-۶
۱۵۰	۱-۲-۶. ارزیابی سود و زیان
۱۵۰	۲-۲-۶. ارزیابی عوامل پیمان‌شکنی
۱۵۱	۳-۲-۶. بینش‌دهی
۱۵۳	۴-۲-۶. مواجهه‌سازی
۱۵۴	۵-۲-۶. مدیریت ذهن
۱۵۵	۶-۲-۶. نگرش جنسی
۱۵۶	۳-۶. زمینه‌های هیجانی
۱۵۶	۱-۳-۶. ارتباط و همدلی
۱۵۷	۲-۳-۶. حمایت‌گری
۱۵۸	۳-۳-۶. مدیریت هیجان
۱۵۹	۴-۳-۶. مهارت‌های زناشویی
۱۵۹	۱-۴-۳-۶. تأمین جنسی
۱۶۱	۲-۴-۳-۶. رفتار جنسی
۱۶۳	۴-۶. زمینه‌های رفتاری
۱۶۳	۱-۴-۶. محدودسازی
۱۶۴	۲-۴-۶. پیامد منفی
۱۶۵	۳-۴-۶. شفاف‌سازی
۱۶۶	۴-۴-۶. ابهام‌گذاری
۱۶۷	۵-۴-۶. تقویت خودمهارگری
۱۶۸	۶-۴-۶. خوراکی‌ها
۱۶۹	۷-۴-۶. مهارت‌های ارتباطی
۱۶۹	۱-۷-۴-۶. مهارت گفتاری
۱۷۲	۲-۷-۴-۶. مهارت شنیداری
۱۷۴	۳-۷-۴-۶. مهارت حل مسئله
۱۷۷	۵-۶. زمینه‌های ساختاری
۱۷۷	۱-۵-۶. شکستن مثلث پیمان‌شکنی
۱۷۸	۲-۵-۶. مرزها
۱۷۸	۱-۲-۵-۶. مرزهای فردی
۱۸۰	۲-۲-۵-۶. مرزهای زیرسیستم‌ها
۱۸۱	۳-۲-۵-۶. مرزهای سیستم خانواده

۱۸۱	الف) ارتباطی.....
۱۸۴	ب) اخلاقی - جنسی.....
۱۸۵	یک) پوشش.....
۱۸۵	دو) گفتار.....
۱۸۶	سه) لمس.....
۱۸۷	چهار) تعامل.....
۱۸۸	پنج) دیده.....
۱۸۸	نش) شنیدم.....
۱۸۹	۳-۵-۶. نقش ها.....
۱۸۹	۱-۳-۵-۶. مرد: مهرورزی-تکیه گاهی.....
۱۹۰	۲-۳-۵-۶. زن: پذیرندگی-جلوه گری.....
۱۹۲	۴-۵-۶. ساختار قدرت.....
۱۹۴	۶-۶. زمینه های اخلاقی.....
۱۹۵	۱-۶-۶. مثبت اندیشی.....
۱۹۶	۲-۶-۶. پذیرش.....
۱۹۹	۳-۶-۶. بخشش-قدردانی.....
۲۰۱	۷-۶. زمینه های معنوی.....
۲۰۱	۱-۷-۶. بازسازی معنوی.....
۲۰۳	۲-۷-۶. واگذاری معنوی.....
۲۰۵	۳-۷-۶. کشمکش های معنوی.....
۲۰۶	۴-۷-۶. مقابله مذهبی.....
۲۰۷	۱-۴-۷-۶. نماز.....
۲۰۷	۲-۴-۷-۶. قرائت قرآن.....
۲۰۸	۳-۴-۷-۶. توسل.....
۲۰۹	۴-۴-۷-۶. دعا.....
۲۱۰	۵-۴-۷-۶. یاد مرگ.....

فصل هفتم: بسته درمان یکپارچه خداسو

۲۱۱	۱-۷. مقدمه.....
۲۱۱	۲-۷. پیش فرض های درمان.....
۲۱۱	۱-۲-۷. یکپارچه نگری.....
۲۱۳	۲-۲-۷. نگرش سیستمی.....
۲۱۴	۳-۲-۷. خداسو بودن.....
۲۱۶	۴-۲-۷. نقش های جنسیتی.....
۲۱۷	۳-۷. عامل یابی پیمان شکنی زناشویی.....

۲۱۷	 ۱-۳-۷. عوامل فردی
۲۱۷	 ۱-۳-۷. ضعف پایبندی مذهبی
۲۱۸	 ۲-۳-۷. ضعف پختگی عقلانی
۲۱۸	 ۳-۳-۷. ضعف خویشترداری
۲۱۹	 ۴-۳-۷. ضعف ثبات هیجانی
۲۱۹	 ۵-۳-۷. ضعف حرمت خود
۲۲۰	 ۶-۳-۷. اباحه‌گری
۲۲۰	 ۷-۳-۷. بدبینی
۲۲۰	 ۸-۳-۷. تنوع طلبی
۲۲۱	 ۹-۳-۷. گم‌گشتگی هویت
۲۲۱	 ۱۰-۳-۷. جنون
۲۲۲	 ۱۱-۳-۷. موسیقی محرک
۲۲۲	 ۱۲-۳-۷. عدم مدیریت ذهن
۲۲۳	 ۱۳-۳-۷. آمادگی‌های سرشتی
۲۲۳	 ۱۴-۳-۷. تغذیه نامشروع
۲۲۴	 ۱۵-۳-۷. فقر و نیاز مالی
۲۲۴	 ۲-۳-۷. عوامل ارتباطی
۲۲۵	 ۱-۲-۳-۷. ضعف تکیه‌گاهی مردان
۲۲۵	 ۲-۲-۳-۷. زمینه‌های خانوادگی
۲۲۶	 ۳-۲-۳-۷. زمینه‌های قومی و اجتماعی
۲۲۶	 ۴-۲-۳-۷. عدم آراستگی ظاهری
۲۲۷	 ۵-۲-۳-۷. نیاز عاطفی
۲۲۷	 ۶-۲-۳-۷. پوشش نامناسب
۲۲۸	 ۷-۲-۳-۷. نیاز جنسی
۲۲۹	 ۸-۲-۳-۷. ضعف پذیرندگی زنان
۲۲۹	 ۹-۲-۳-۷. تعامل ناسالم (اختلاط)
۲۳۰	 ۱۰-۲-۳-۷. انتقام از همسر
۲۳۱	 ۱۱-۲-۳-۷. ابهام در مرزهای درون‌خانوادگی
۲۳۱	 ۱۲-۲-۳-۷. ارتباط کلامی مخرب
۲۳۲	 ۱۳-۲-۳-۷. اجبار و اضطراب
۲۳۲	 ۱۴-۲-۳-۷. عدم مدیریت دیده
۲۳۳	 ۱۵-۲-۳-۷. عدم مدیریت شنیده
۲۳۴	 ۱۶-۲-۳-۷. عدم مدیریت لمس
۲۳۴	 ۱۷-۲-۳-۷. عدم مدیریت گفتار
۲۳۵	 ۱۸-۲-۳-۷. عدم مدیریت شامه

۲۳۹	۴-۷. مدل مفهومی درمان.....
۲۳۹	۱-۴-۷. بخش آماده‌سازی.....
۲۴۰	۲-۴-۷. بخش متمرکز بر فرد آسیب‌دیده.....
۲۴۰	۳-۴-۷. بخش متمرکز بر فرد پیمان‌شکن.....
۲۴۱	۴-۴-۷. بخش متمرکز بر رابطه زوجین.....
۲۴۲	۵-۷. ساختار کلی جلسات.....
۲۴۲	۱-۵-۷. ارزیابی.....
۲۴۳	۱-۱-۵-۷. مصاحبه.....
۲۴۴	۲-۱-۵-۷. پرسش‌نامه‌های استاندارد.....
۲۴۵	۳-۱-۵-۷. ارزیابی بعد معنوی.....
۲۴۵	۴-۱-۵-۷. فرمول‌بندی و طراحی درمان.....
۲۴۶	۲-۵-۷. درمان.....
۲۴۸	۳-۵-۷. پیگیری.....
۲۴۸	۶-۷. محتوای جلسات درمان.....
۲۴۸	۱-۶-۷. جلسه اول.....
۲۴۸	اهداف: آماده‌سازی زوجین.....
۲۴۹	ساختار جلسه.....
۲۴۹	مکانیزم (منطق).....
۲۴۹	تکنیک‌ها.....
۲۵۰	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه اول.....
۲۵۰	۱. ارائه فنون ایجاد رابطه درمانگرانه.....
۲۵۰	۲. آشناسازی با درمان پیمان‌شکنی زناشویی.....
۲۵۱	۳. نقش میانجی‌گرانه درمانگر.....
۲۵۱	۴. اجتناب از افشای بیشتر مشکل.....
۲۵۱	۵. تأکید بر عدم پیگیری‌های حقوقی یا توقف آن.....
۲۵۱	۶. موکول کردن تصمیم‌گیری به آینده.....
۲۵۲	۷. تکنیک وقفه.....
۲۵۲	۸. تعهد بر عدم ورود به پیمان‌شکنی زناشویی.....
۲۵۲	۹. هدف‌گذاری برای درمان.....
۲۵۳	۱۰. قرارداد درمانی.....
۲۵۳	۲-۶-۷. جلسه دوم.....
۲۵۳	اهداف: آماده‌سازی زوجین (کاستن از هیجان رابطه).....
۲۵۳	ساختار جلسه.....
۲۵۳	مکانیزم (منطق).....
۲۵۴	تکنیک‌ها.....

توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه دوم.....	۲۵۵
۱. حمایت‌گری.....	۲۵۵
۲. تفصیل‌گویی.....	۲۵۵
۳. ارزیابی سود و زیان.....	۲۵۵
۴. تأکید بر عدم توجیه مسئله توسط پیمان‌شکن.....	۲۵۶
۵. قرارداد رفتاری (محدودسازی، شفاف‌سازی، پیامد منفی).....	۲۵۶
۶. ابهام‌گذاری.....	۲۵۶
۷. صندلی خالی.....	۲۵۶
۸. ایجاد انگیزش با ذکر نمونه‌های موفق درمان.....	۲۵۷
۹. بیان احساس.....	۲۵۷
۱۰. رهنمود متناقض.....	۲۵۷
۱۱. شکستن مثلث پیمان‌شکنی.....	۲۵۷
۳-۶-۷. جلسه سوم.....	۲۵۸
اهداف.....	۲۵۸
ساختار جلسه.....	۲۵۸
مکانیزم (منطق).....	۲۵۸
تکنیک‌ها.....	۲۵۹
توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه سوم.....	۲۶۰
۱. جدول یقین، ظن و شک.....	۲۶۰
۲. تکنیک کنترل خشم.....	۲۶۰
۳. ذهن آگاهی.....	۲۶۰
۴. اجتناب از موقعیت‌های تنش‌زا.....	۲۶۱
۵. آموزش تن آرمیدگی.....	۲۶۱
۶. ذکر حدیث نفس.....	۲۶۱
۷. آموزش برنامه‌های خودمراقبتی (جسمانی، روانی، اجتماعی، معنوی).....	۲۶۱
۴-۶-۷. جلسه چهارم.....	۲۶۱
اهداف: واگذاری معنوی زوج آسیب‌دیده (واگذاری کار به خدا).....	۲۶۱
ساختار جلسه.....	۲۶۲
مکانیزم (منطق).....	۲۶۲
تکنیک‌ها.....	۲۶۳
۱. مراسم واگذاری.....	۲۶۳
۲. خودگویی معنوی واگذاری.....	۲۶۴
۳. نامه واگذاری.....	۲۶۴
۴. تکنیک خدا آگاهی.....	۲۶۵
۵. خداگویی.....	۲۶۵

۲۶۵	۶. حل کشمکش‌های معنوی.....
۲۶۶	۷. بیان احساس معنوی.....
۲۶۶	۷-۶-۵. جلسه پنجم.....
۲۶۶	اهداف.....
۲۶۶	ساختار جلسه.....
۲۶۶	مکانیزم (منطق).....
۲۶۷	تکنیک‌ها.....
۲۶۷	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه پنجم.....
۲۶۷	۱. بینش‌افزایی.....
۲۶۸	۲. بازسازی معنوی.....
۲۶۸	۳. تمرین و تقویت خویش‌داری جنسی.....
۲۶۸	۴. اجتناب از موسیقی محرک و مدیریت فضای مجازی.....
۲۶۸	۵. مقابله مذهبی.....
۲۶۹	۶. تغذیه.....
۲۶۹	۷. ذکر حدیث نفس.....
۲۶۹	۷-۶-۶. جلسه ششم.....
۲۶۹	اهداف.....
۲۷۰	ساختار جلسه.....
۲۷۰	مکانیزم (منطق).....
۲۷۰	تکنیک‌ها.....
۲۷۱	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه ششم.....
۲۷۱	۱. ارزیابی عوامل پیمان‌شکنی (فردی، ارتباطی و محیطی).....
۲۷۱	۲. قرارداد رفتاری حذف عوامل پیمان‌شکنی.....
۲۷۱	۳. کشف و تقویت معنا در زندگی (مثل رضایت خداوند، فرزندان و ...).....
۲۷۱	۴. نصب برج‌سبب معنادهی.....
۲۷۲	۷-۶-۷. جلسه هفتم.....
۲۷۲	اهداف.....
۲۷۲	ساختار جلسه.....
۲۷۲	مکانیزم (منطق).....
۲۷۳	تکنیک‌ها.....
۲۷۳	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه هفتم.....
۲۷۳	۱. ترسیم قواعد و مرزهای درون‌سیستمی.....
۲۷۴	۲. شاخص سوم مذهبی در مرزگذاری.....
۲۷۴	۳. ارائه الگوی تعامل ناظر به شخص ثالث.....
۲۷۴	۴. معکوس‌سازی مثلث‌های معیوب.....

۲۷۴	۵. قرارداد رفتاری مرزگذاری.....
۲۷۵	۶. مطالعه منابع مذهبی در مرزگذاری.....
۲۷۵	۷-۶-۸. جلسه هشتم.....
۲۷۵	اهداف.....
۲۷۶	ساختار جلسه.....
۲۷۶	مکانیزم (منطق).....
۲۷۶	تکنیک‌ها.....
۲۷۷	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه هشتم.....
۲۷۷	۱. تکنیک پیمانه.....
۲۷۷	۲. قاب‌گیری مجدد.....
۲۷۸	۳. خودگویی معنوی پذیرش.....
۲۷۸	۴. جدول باید و نباید.....
۲۷۸	۵. جدول خودنظاره‌گری.....
۲۷۸	۶. کاربرد هدف‌گذاری.....
۲۷۹	۷. نصب برجسب.....
۲۷۹	۸. مطالعه منابع مذهبی.....
۲۷۹	۷-۶-۹. جلسه نهم.....
۲۷۹	اهداف.....
۲۷۹	ساختار جلسه.....
۲۸۰	مکانیزم (منطق).....
۲۸۰	تکنیک‌ها.....
۲۸۰	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه نهم.....
۲۸۰	۱. بینش‌دهی.....
۲۸۰	۲. آموزش مهارت ارتباطی.....
۲۸۱	۳. جلسه گفتگوی روزانه.....
۲۸۱	۴. روز ویژه.....
۲۸۱	۷-۶-۱۰. جلسه دهم.....
۲۸۱	اهداف.....
۲۸۱	ساختار جلسه.....
۲۸۲	مکانیزم (منطق).....
۲۸۲	تکنیک‌ها.....
۲۸۲	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه دهم.....
۲۸۲	۱. ارائه مدل نقش و نیاز.....
۲۸۲	۲. ارائه مدل ساختار توزیع قدرت.....
۲۸۳	۳. کاربرد تکالیف رفتاری.....

۲۸۳	۴. مطالعه منابع در زمینه نقش و ساختار قدرت.....
۲۸۳	۷-۶-۱۱. جلسه یازدهم.....
۲۸۳	اهداف.....
۲۸۳	ساختار جلسه.....
۲۸۴	مکانیزم (منطق).....
۲۸۴	تکنیک‌ها.....
۲۸۵	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه یازدهم.....
۲۸۵	۱. نقد تحریفات شناختی جنسی.....
۲۸۵	۲. آموزش رفتار جنسی.....
۲۸۵	۳. قرارداد رفتاری تأمین جنسی.....
۲۸۵	۴. مطالعه منابع مذهبی در زمینه روابط جنسی.....
۲۸۵	۵. تنوع‌سازی رابطه جنسی.....
۲۸۶	۷-۶-۱۲. جلسه دوازدهم.....
۲۸۶	اهداف: حل مسئله و تعارض (درمان رابطه).....
۲۸۶	ساختار جلسه.....
۲۸۶	مکانیزم (منطق).....
۲۸۷	تکنیک‌ها.....
۲۸۷	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه دوازدهم.....
۲۸۷	۱. آموزش مراحل حل مسئله.....
۲۸۸	۲. تکلیف حل مسئله در منزل.....
۲۸۸	۳. رجوع به شاخص سوم.....
۲۸۸	۴. این به عوض آن (شی).....
۲۸۸	۵. این به آن در.....
۲۸۸	۶. تصمیم‌گیر نهایی خانواده.....
۲۸۹	۷. سخت‌رویی معنوی.....
۲۸۹	۸. توافق بر عدم توافق.....
۲۸۹	۷-۶-۱۳. جلسه سیزدهم.....
۲۸۹	اهداف.....
۲۸۹	ساختار جلسه.....
۲۹۰	مکانیزم (منطق).....
۲۹۰	تکنیک‌ها.....
۲۹۱	توضیحات مختصر از تکنیک‌های جلسه سیزدهم.....
۲۹۱	۱. نامه رهایی‌طلبی (اعتذار).....
۲۹۱	۲. مراسم بخشش.....
۲۹۱	۳. خودگویی معنوی بخشش.....

۲۹۱	۴. نامه بخشش.....
۲۹۲	۵. نامه قدردانی.....
۲۹۲	۶. جبران.....
۲۹۲	۷. نامه قدردانی از خدا.....
۲۹۲	۷-۷. یکپارچه‌سازی ابعاد درمان پیمان شکنی.....
۲۹۳	۷-۷-۱. مداخلات شناختی.....
۲۹۳	۷-۷-۲. مداخلات هیجانی.....
۲۹۴	۷-۷-۳. مداخلات رفتاری.....
۲۹۵	۷-۷-۴. مداخلات ساختاری.....
۲۹۶	۷-۷-۵. مداخلات اخلاقی.....
۲۹۷	۷-۷-۶. مداخلات معنوی.....
۲۹۹	۷-۸. جمع‌بندی.....
۳۰۳	فهرست منابع.....

پیوست

۳۲۹	اثر بخشی بسته درمانی.....
۳۳۰	نمودارها و داده‌های آماری.....
۳۳۶	بحث و نتیجه‌گیری.....

پیشگفتار

پیمان‌شکنی زناشویی، از مهم‌ترین عوامل تهدید بنیان خانواده است. تعارض‌های زناشویی و طلاق، از پیامدهای پیمان‌شکنی زناشویی به شمار می‌رود. نتایج حاصل از تحقیق در ۱۶۰ فرهنگ متفاوت نشان می‌دهد که پیمان‌شکنی همسر، شایع‌ترین دلیل جدایی و طلاق است. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست و پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بسیاری از طلاق‌ها، از پیمان‌شکنی زناشویی نشئت می‌گیرند.

افشای پیمان‌شکنی زناشویی علاوه بر پیامدهای زیان‌بار ارتباطی، آثار مخرب فردی شدیدی را نیز بر جای می‌گذارد. پریشانی عاطفی شدید و علائمی مانند اضطراب بالا، برانگیختگی بیش از حد، نشخوار فکری، بازتجربه ناگهانی خاطرات، گسستگی عاطفی و افسردگی، از پیامدهای پیمان‌شکنی زناشویی ذکر شده است. کارشناسان در تشخیص علائم مذکور، اختلال استرس پس از ضربه (PTSD) یا اختلال سازگاری (AD) را عنوان کرده‌اند.

بر همین اساس است که زوج‌درمانگران بر این باور هستند که درمان‌های زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی، یکی از مشکل‌ترین درمان‌ها است و کار با زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی، تبهر و مهارت‌های خاص خود را می‌طلبد. اگرچه درمانگران درمان‌های متعددی برای درمان زوجین درگیر در پیمان‌شکنی طراحی کرده‌اند، با وجود این، بر اساس بررسی‌های به عمل آمده، هنوز اثربخشی مناسب هرکدام از این درمان‌ها جای تردید دارد و طراحی رویکردهای نوین را می‌طلبد.

مفهوم‌شناسی و درمان پیمان‌شکنی زناشویی پدیده‌ای فرهنگ‌محور است. نظریه‌پردازان این حوزه، نقش فرهنگ و مذهب مراجعان را در شناخت، علت‌یابی و درمان پدیده پیمان‌شکنی

زناشویی مهم ارزیابی می‌کنند. در ادیان و مذاهب بزرگ دنیا مانند اسلام، کاتولیک، پروتستان و ادیان شرقی، پیمان‌شکنی زناشویی پذیرفته‌شده نیست و تعهد و احترام به خانواده، اصل اساسی در ازدواج است. هرچند مفهوم تعهد و پیمان‌شکنی، بر اساس توقعات فرهنگی، متفاوت است. پیمان‌شکنی زناشویی از دیرباز در فرهنگ اسلامی ایرانی ما مورد نکوهش بوده است و فرهنگ اصیل ایران زمین این مسئله را بر نمی‌تابد. هرچند با گسترش فرهنگ آزادی جنسی و ارتباطات سایبری، شاهد افزایش نرخ پیمان‌شکنی زناشویی در جامعه هستیم. براین اساس، طراحی و ساخت بسته درمانی مبتنی بر فرهنگ اسلامی ایرانی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

کتاب درمان پیمان‌شکنی زناشویی؛ رویکرد یکپارچه خداسو، پس از کتاب پیمان‌شکنی زناشویی؛ عوامل، پیامدها و مقیاس آن با رویکرد اسلامی، دومین اثر با رویکرد فرهنگی و مذهبی است که در این زمینه به رشته تحریر درآمده است. تمرکز این اثر، بر درمان پیمان‌شکنی زناشویی است و افزون بر معرفی آخرین درمان‌های پیمان‌شکنی زناشویی در دنیا، درمانی متناسب با فرهنگ اسلامی و ایرانی ارائه می‌کند. در این کتاب، با استفاده از متون دینی، عوامل پیمان‌شکنی از دیدگاه اسلامی معرفی می‌گردد، مدل درمانی مبتنی بر عوامل استخراج‌شده بیان می‌شود و با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و تکنیک‌های روان‌شناسی، بسته درمان پیمان‌شکنی زناشویی با رویکرد یکپارچه خداسو ارائه می‌گردد.

ساختار کتاب شامل هفت فصل است که به ترتیب، موضوعات ذیل را دربرمی‌گیرد:

فصل اول (کلیات): مقدمه، اهمیت بحث پیمان‌شکنی زناشویی، تعاریف مفاهیم پژوهش،

مبانی زوج‌درمانگری خداسو، روش‌شناسی پژوهش؛

فصل دوم (تعارض زناشویی و پیمان‌شکنی): تعریف تعارض زناشویی، عوامل تعارض

زناشویی، پیمان‌شکنی زناشویی، عامل تعارض زناشویی؛

فصل سوم (عوامل پیمان‌شکنی زناشویی): عوامل جمعیت‌شناختی، عوامل فردی، عوامل

ارتباطی، عوامل زمینه‌ای؛

فصل چهارم (فرهنگ، مذهب و پیمان‌شکنی زناشویی): فرهنگ و پیمان‌شکنی زناشویی،

مذاهب یهود، مسیحیت، اسلام و پیمان‌شکنی زناشویی، پایبندی مذهبی و پیمان‌شکنی

زناشویی؛

فصل پنجم (درمان‌های متداول پیمان‌شکنی زناشویی): درمان‌های عمومی، درمان‌های اختصاصی، اثربخشی درمان‌های موجود، یکپارچه‌سازی درمان‌های پیمان‌شکنی، رازداری، چالش‌های درمانگری؛

فصل ششم (زمینه‌های درمان یکپارچه خداسو): زمینه‌های شناختی، زمینه‌های هیجانی، زمینه‌های رفتاری، زمینه‌های ساختاری، زمینه‌های اخلاقی، زمینه‌های معنوی؛

فصل هفتم (بسته درمان یکپارچه خداسو): پیش‌فرض‌های درمان، عامل‌یابی پیمان‌شکنی زناشویی، مدل مفهومی، ساختار کلی جلسات، محتوای جلسات درمان، یکپارچه‌سازی ابعاد درمان یکپارچه خداسو؛

در پایان بر خود لازم می‌دانم از داوری ارزشمند داوران محترم، استاد فرزانه آیت‌الله سید محمد غروی‌راد و دکتر خدابخش احمدی تقدیر و تشکر ویژه داشته باشم. همچنین از راهنمایی‌های استاد گرانمایه دکتر مسعود جان‌بزرگی قدردانی می‌کنم که بر طراحی بسته درمانی نظارت داشتند. در نهایت از همه استادان و سروران گرامی که ما را در نگارش این اثر یاری نمودند سپاسگزارم. مطالعه این اثر برای همه زوج‌درمانگران و دانشجویان کارشناسی، ارشد و دکتری گروه روان‌شناسی و مشاوره خانواده پیشنهاد می‌شود. امیدوارم استادان و دانشجویان گرامی، با ارسال نظرات ارزشمند خود، ما را در راه توسعه این اثر یاری رسانند.

فصل اول

کلیات

۱-۱. مقدمه

خانواده از ابتدای تاریخ، در میان تمام جوامع بشری، اصلی‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جوامع و منش فرهنگ‌ها و تمدن‌ها بوده است (زارعی، ۱۳۹۷). خانواده کانون شکل‌گیری و رشد شخصیت افراد و منبع آرامش و اجتماعی شدن فرزندان است و بر عزت نفس، انسجام و حتی احساس رضایت، احساس بیگانگی و تنهایی و خوش‌بختی زناشویی افراد اثر می‌گذارد (مهدوی و صبوری، ۱۳۸۲). هسته اصلی خانواده، زن و شوهر هستند و یکی از طولانی‌ترین و عمیق‌ترین نوع ارتباطات، ارتباط زناشویی است؛ ارتباطی که اغلب انتظار می‌رود در سایه آن هر نوع نیازی در حد رضایت، ارضاء و به آرمان‌های فرد، جامه عمل پوشیده شود. اما گاه این ارتباط صمیمانه متوقف می‌شود، انرژی عشق به آزدگی و خشم تبدیل می‌گردد و در نتیجه، منازعات فراوان شکل می‌گیرد. هرچند تجربه سطوح مختلفی از تعارض، اختلاف نظر و رنجش در تعاملات یک زوج، امری بدیهی و غیر قابل اجتناب است، با این وجود با افزایش آن، نیاز به مداخله و درمان وجود دارد (استیوبر، ۲۰۰۵، ص ۸).

آمار طلاق که معتبرترین شاخص آشفتگی و تعارض زناشویی است، نشانگر آن است که رضایت زناشویی به آسانی قابل دستیابی نیست (رزن‌گراندن،^۲ میر^۳ و هاتی،^۴ ۲۰۰۴، ص ۵۸).

1. Steuber, K.R.

2. Rosen-Grandon, J.R.

3. Myers J. E.

4. Hattie J. A.

بسیاری از زوجین به امید زندگی رضایت‌بخش وارد رابطه زناشویی می‌شوند، اما به مرور، رابطه آنها درگیر چالش‌ها و تنش‌های ناخواسته می‌شود. تالمن^۱ و سیال^۲ (۲۰۰۴) تأکید می‌کنند که گاهی از همان روزهای آغازین رابطه زناشویی، عدم توافق‌های جدی و مکرری بین زوجین به وجود می‌آید که اگر حل نشود، می‌تواند رضایت و ثبات زناشویی را با تهدیدی جدی مواجه کند. حال آنکه بنابر گفته گریف^۳ و مالهرب^۴ (۲۰۰۱)، تنها برخی از روابط زناشویی که آشفتگی و تعارض را تجربه می‌کنند، به طلاق ختم می‌شوند و بسیاری از ازدواج‌ها و روابط زناشویی ناموفق نیز وجود دارند که همسران به دلایل گوناگون، طلاق نمی‌گیرند. آنها تعارض‌شان را انکار و سرکوب می‌کنند و آن را به شکل پنهانی بروز می‌دهند. این مسئله می‌تواند مشکلات دیگری را به دنبال داشته باشد. آسیب‌های فردی و طلاق‌های عاطفی، از پیامدهای انکار و سرکوب تعارض‌های زناشویی به شمار می‌رود.

در این میان یکی از عوامل اصلی تعارض‌های زناشویی، پیمان‌شکنی زناشویی است. پیمان‌شکنی، آشفتگی شدیدی را در رابطه زوجین به وجود می‌آورد، پایه‌های زندگی را لرزان می‌گرداند و زندگی زناشویی را به سمت جدایی سوق می‌دهد (براون،^۵ ۲۰۱۳). پژوهش‌های متعددی گویای این مطلب است که پیمان‌شکنی زناشویی، تعاملات زوجین را با چالش جدی مواجه می‌سازد و ممکن است بسیاری از این روابط، به طلاق و جدایی منجر گردد (گایر، ۲۰۱۰؛ مک‌دنیل،^۶ بروین،^۷ کراونس،^۸ ۲۰۱۷). براین اساس، یکی از دغدغه‌های اساسی زوج‌درمانگران و خانواده‌درمانگران، درمان پیمان‌شکنی زناشویی است و نظریه‌پردازان این حیطه تلاش کرده‌اند درمان‌های متعددی را به منظور کاهش تعارض زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی ارائه دهند (پلوسو،^۹ ۲۰۱۵).

-
1. Tallman, I.
 2. Greeff, A.P.
 3. Malherbe, H.L.
 4. Brown
 5. McDaniel, B. T.
 6. Drouin, M.
 7. Cravens, J. D
 8. Peluso, P. R.

بنابر عقیده کارشناسان، درمان پیمان‌شکنی زناشویی، یکی از مشکل‌ترین درمان‌هاست که درمان‌گران با آن دست و پنجه نرم می‌کنند (ویسمن،^۱ دیکسون،^۲ و جانسون،^۳ ۱۹۹۷؛ باکوم، اسنایدر و گوردون، ۲۰۱۷). با وجود این، درمان‌های متعددی به منظور کاهش تعارضات ناشی از پیمان‌شکنی زناشویی طراحی شده است. برخی از این درمان‌ها، برای عموم تعارض‌های زناشویی، از جمله تعارض‌های ناشی از پیمان‌شکنی زناشویی به کار گرفته می‌شود. درمان میان‌نسلی بوون^۴ (۱۹۷۸)، از درمان‌های سیستمی است که بر نقش سیستم عاطفی خانواده در علت‌شناسی انحراف فردی تمرکز دارد. او با توسعه دادن ژنوگرام، روش جمع‌آوری اطلاعات تاریخی سه نسلی که شبیه شجره‌نامه است، درمان خود را طراحی می‌کند. بر اساس این دیدگاه، پیمان‌شکنی زناشویی، نوعی مثلث‌سازی معیوب شمرده می‌شود که رابطه زناشویی را به چالش می‌کشد. الگوی راهبردی سیستمی خانواده (هی‌لی،^۵ ۱۹۷۶)، دیگر نظریه خانواده است. در این الگو، فرض بر این است که شخص به وسیله سیستم، مدیریت می‌شود و تغییر در الگوهای مکرر و ارتباطات و رفتار بین آنها در زمان حال، علائم بیماری را از بین خواهد برد. هی‌لی (هی‌لی، ۲۰۰۳ ب) معتقد بود که نشانگان بیماری، برای تعادل سیستم نیاز است و تلاش‌های خانواده برای حل مشکل، چالش‌های بیشتری را به وجود می‌آورد. هدف نهایی درمان، تغییر دادن الگوها و تعاملات بین اعضای خانواده است. الگوی ساختاری خانواده‌درمانگری، دیگر رویکردی سیستمی است که به وسیله مینوچین^۶ (۱۹۷۴) و مینوچین و فیشرمن^۷ (۱۹۸۱) ارائه شد، این نظریه، کمتر بر جزییات ارتباط توجه کرده است و بیشتر بر ساختار تأکید دارد. از منظر ساختاری، سلامت سیستم زوجین یا خانواده، به ظرفیت سیستم خانواده بستگی دارد که خود را با انعطاف دوباره سازمان دهد تا هم به رشد طبیعی خود دست یابد و هم به درگیری‌های بیرون

-
1. Whisman, M. A.
 2. Dixon, A. E.
 3. Johnson, B.
 4. Bowen, M.
 5. Haley, J.
 6. Minuchin, S.
 7. Fishman, H.

از خانواده پاسخ دهد. نیکولز^۱ و دیویس^۲ (۲۰۱۶) نظریه ساختاری مینوچین را بانفوذترین نظریه خانواده‌درمانی دنیا می‌دانند که تأثیرگذاری فراوانی در اصلاح مشکلات زوج و خانواده داشته است. گلیک و همکاران (۲۰۱۶) نیز معتقدند این نظریه، محبوب‌ترین و مؤثرترین نظریه سیستمی خانواده است. بر اساس دیدگاه‌های سیستمی، تعارض‌های زوجین، ازجمله پیمان‌شکنی زناشویی، محصول عملکرد نامناسب الگوها و تعاملات ناسالم سیستم خانواده است. همچنین اصلاح مرزهای درهم‌تنیده و مثلث‌سازی معیوب برای پیشگیری و درمان پیمان‌شکنی زناشویی، امری ضروری است. درمان شناختی- رفتاری (اپستین^۳ و باکوم^۴، ۲۰۰۲) نیز از درمان‌هایی است که برای انواع تعارض‌های زناشویی ازجمله تعارض‌های ناشی از پیمان‌شکنی زناشویی به کار می‌رود. این درمان، بر تعاملات زوجین متمرکز است و عمدتاً مهارت‌های رفتاری را آموزش می‌دهد و شناخت‌های معیوب زوجین را اصلاح می‌کند. این درمان در شکل عمیق‌تر، بر روان‌بنه‌های زوجین نیز متمرکز می‌شود و تلاش می‌کند با اصلاح روان‌بنه‌های ارتباطی زوجین، از تعارض‌های زناشویی آنان بکاهد (داتیلیو^۵، ۲۰۱۰). امروز درمانگران فراوانی، از درمان‌های شناختی- رفتاری برای کاهش تعارض ناشی از پیمان‌شکنی زناشویی بهره می‌برند (استمپس^۶، ۲۰۲۰). درمان هیجان‌مدار (EFT)^۷ گرینبرگ^۸ و جانسون^۹ (۱۹۸۸)، از دیگر درمان‌های رایجی است که امروزه طرف‌داران زیادی را به خود جذب کرده است. این درمان با ایجاد پیوند عاطفی بین همسران و ترمیم زخم‌های عاطفی آنان تلاش می‌کند دلبستگی ایمنی را رقم بزند که منجر به اصلاح روابط همسران گردد. جانسون

1. Nichols, M. P.

2. Davis, S. D.

3. Epstein, N. B.

4. Baucom, D. H.

5. Dattilio, F. M.

6. Stamps, W. E.

7. Emotion focused therapy

8. Greenberg, L. S.

9. Johnson, S. M.

(۲۰۰۵b) پیمان‌شکنی زناشویی را در بافت دلبستگی بزرگسالی تفسیر کرد و درمان هیجان‌مدار را برای حل تعارض‌های ناشی از پیمان‌شکنی زناشویی به کار گرفت.

علاوه بر درمان‌های عمومی، برخی درمانگران رویکردهای اختصاصی به‌منظور کاهش تعارض‌های پیمان‌شکنی زناشویی طراحی کرده‌اند. رویکرد میان‌سیستمی،^۱ رویکرد جامع و یکپارچه است که به‌منظور کاهش تعارض‌های زناشویی و بهبود روابط زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی ارائه شده است. در این درمان، عوامل فردی، رابطه‌ای و میان‌نسلی در بافت سیستمی ترکیب شده‌اند (ویکس،^۲ گامبسیا^۳ و جنکینز،^۴ ۲۰۰۳). همچنین درمان یکپارچه سیستمی^۵ تلاش کرده است رویکردهای دلبستگی را با رویکردهای سیستمی تلفیق نماید و در درمان زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی به کار گیرد (زولا،^۶ ۲۰۰۷). باکوم،^۷ اسنایدر^۸ و گوردون^۹ (۲۰۰۹؛ ۲۰۱۷) درمان ترکیبی (یکپارچه) را متشکل از سه مرحله برای زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی ابداع نمودند که از درمان‌های شناختی-رفتاری، رویکرد بینش‌گرا (بازسازی رشدی، عاطفی) و بخشودگی، وام گرفته شده است. دیگر درمان اختصاصی ارائه‌شده، درمان شواهدمحور مبتنی بر عمل^{۱۰} دوبری^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۷) است که بر عوامل مشترک درمان‌های موجود تکیه دارد تا بر اساس آن، از نقاط قوت این درمان‌ها برای ایجاد مداخله‌ای اثربخش‌تر بهره گیرد. همچنین می‌توان به مدل بخشودگی، درمان رفتاری، مدل تروماتیک، مدل آیینی و مدل بینش‌گرا اشاره کرد (پلوسو،^{۱۲} ۲۰۱۵).

-
1. intersystems approach
 2. Weeks, G. R.
 3. Stellberg-Filbert, J.
 4. Gambescia, N.
 5. Integrated systemic therapy
 6. Zola, M. F.
 7. Baucom, D. H.
 8. Snyder, D. K.
 9. Gordon, K. C.
 10. a practice-based evidence approach
 11. Dupree
 12. Peluso

پژوهش‌ها گویای این مطلب است که علی‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته برای طراحی مدل‌های درمانی گوناگون سیستمی و غیرسیستمی و اثربخشی نسبی هرکدام از این درمان‌ها، نرخ طلاق همچنان در بین زوجین، به‌ویژه زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی، بالا گزارش شده است (مارتین،^۱ کریستسن،^۲ اتکینز،^۳ ۲۰۱۴؛ باکوم و همکاران، ۲۰۱۷؛ استمپس،^۴ ۲۰۲۰). از سوی دیگر، همان‌طور که نیکولز^۵ و دیویس^۶ (۲۰۱۶) مطرح می‌کنند بسیاری از نظریات زوج‌درمانی موجود، دارای نقص‌های خاص خود هستند. علاوه بر این، این درمان‌ها در کاهش تعارضات پیمان‌شکنی زناشویی با مشکلاتی مواجه هستند. همچنین این درمان‌ها عمدتاً از نقش معنویت و توانمندسازی معنوی زوجین در پذیرش و فرایند بخشش غافل شده‌اند (این‌هیمر،^۷ ۲۰۰۷). اشکال اغلب این درمان‌ها این است که از پرداختن به وجوه مختلف غفلت کرده و ابعاد مختلف فردی و ارتباطی را به‌طور مفصل مورد توجه قرار نداده‌اند.

دین مبین اسلام، به‌عنوان فرهنگ حاکم بر جامعه و دینی جهان‌شمول، خانواده را به‌عنوان نخستین نهاد و شالوده حیات اجتماعی، محل تأمین نیازهای جسمانی، عاطفی، معنوی و موجب آرامش و سکون انسان قرار داده است (پسندیده، ۱۳۸۹). برخی درمانگران اسلامی با استفاده از منابع دینی، مدل مختلف زوج و خانواده‌درمانگری را ارائه داده‌اند (سالاری‌فر، ۱۳۹۳؛ جان‌بزرگی، ۱۳۹۵؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۵؛ جدیری، ۱۳۹۶؛ زارعی، ۱۳۹۷؛ جان‌بزرگی و همکاران، ۱۴۰۲). همچنین در متون اسلامی گزاره‌های فراوانی درباره پیمان‌شکنی زناشویی وجود دارد که ظرفیت تدوین بسته درمانی را دارد و توصیه‌های متعددی به زوجین درگیر در پیمان‌شکنی زناشویی ذکر شده است (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۶، ص ۲۴). مرور این منابع ما را به مفاهیم متعددی می‌رساند که در پیشگیری و درمان پیمان‌شکنی زناشویی راهگشا است. به‌عنوان مثال واژه‌های متعددی مانند «حدود» و «حریم» در منابع و پژوهش‌های دینی وجود دارد که از مرزگذاری، پیشگیری و درمان مثلث‌های پیمان‌شکنی زناشویی حکایت دارد

-
1. Marin, R. A.
 2. Christensen, A.
 3. Stamps, W. E.
 4. Nichols, M. P.
 5. Davis, S. D.
 6. Oppenheimer, M.

(حر عاملی، ۱۴۰۹، ج ۲۰، ۲۱ و ۲۸؛ سالاری فر، ۱۳۸۱) که می‌توان در استخراج بسته درمانی از آن بهره جست.

باتوجه به مطالب گفته‌شده می‌توان چنین دریافت که فرهنگ و مذهب، نقش مهمی در تبیین، پیشگیری و درمان تعارض‌های پیمان‌شکنی زناشویی دارد و بهره‌گیری از آن در ابعاد مختلف امکان‌پذیر است. در درمان‌های موجود، رویکرد فرهنگی و مذهبی لحاظ نشده یا کم‌رنگ دیده شده است. همچنین درمان‌های موجود علی‌رغم اثربخشی نسبی که بعداً به آن خواهیم پرداخت، خلأهای خاص خود را دارند و اغلب وجوه مختلف درمان در آنها ملاحظه نشده است. از سویی، در منابع اسلامی، گزاره‌های فراوانی در زمینه پیمان‌شکنی زناشویی وجود دارد که قابلیت استخراج مدل درمانی دارند. بنابراین، این پژوهش درصدد طراحی و تدوین بسته زوج‌درمانگری با رویکرد اسلامی برای مداخله در پیمان‌شکنی زناشویی است.

۲-۱. اهمیت بحث پیمان‌شکنی

خانواده یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی است که در طول تاریخ بر اثر عوامل گوناگون، دستخوش تغییر شده است (مهدوی و دیگران، ۱۳۸۲). تحولات اخیر و گذار کشور از جامعه سنتی به جدید، توأم با تحولات مرتبط با وضع حقوقی، اقتصادی و اجتماعی زنان، دگرگونی ارزش‌های خانوادگی را به دنبال داشته است. این تحولات، در مواردی موجب سست شدن بنیان خانواده، تعارض‌های زناشویی و افزایش آمار خشونت و طلاق گردیده است (زارعی، ۱۳۹۷). آمارهای منتشره در دهه اخیر در ایران، از افزایش نرخ طلاق به‌عنوان مهم‌ترین شاخص تعارض‌های زناشویی حکایت دارد. بر اساس آمارهای سازمان ثبت احوال کشور، نسبت طلاق به ازدواج در سال‌های اخیر، سرعت سرسام‌آوری داشته است (سازمان ثبت احوال کشور، ۱۴۰۲).

پژوهش‌ها نشان می‌دهند یکی از عوامل مهم تعارض‌های زناشویی و طلاق، پیمان‌شکنی زناشویی است (باس، ۱۹۹۷). پیمان‌شکنی زناشویی پدیده ناگواری است که آثار مخرب جسمانی، روانی، خانوادگی و اجتماعی فراوانی را به دنبال دارد (استفانو و اوالا، ۲۰۰۸؛ شاکلفورد، ۲۰۰۳). باکوم، اسنایدر و گوردون (۲۰۱۷) معتقدند مشاهدات بالینی و شواهد تجربی نشان می‌دهد که پیمان‌شکنی زناشویی به‌عنوان یک تروما و آسیب بین فردی عمل

می کند و باورهای بنیادین و نگرش های اساسی زوج آسیب دیده را در مورد رابطه و فرد مقابل، تحت تأثیر قرار می دهد. به عنوان مثال افشای پیمان شکنی، نگرش فرد نسبت به صداقت، تعهد، وفاداری و ایمنی فرد مقابل را به شدت متزلزل می کند و شریک آسیب دیده را با علائم اختلال پس ضربه (PTSD) مواجه می سازد. بر اساس مطالعه طولی بر روی زوجین خوشبخت مشخص شد، تعهد^۱ عامل حیاتی برای تداوم و رشد رابطه زناشویی به شمار می رود و سه چهارم از پاسخگویان، این ویژگی را به عنوان عامل اساسی برای رضایت زناشویی^۲ می دانستند (کاسلو،^۳ ۱۹۹۶). براین اساس، خدشه به این اصل پایه ای، بنیان خانواده را متزلزل می سازد.

بررسی ادبیات پژوهشی کشور گویای این مطلب است که نرخ پیمان شکنی زناشویی به طور رسمی یا غیررسمی اعلام نشده است، اما در پژوهش های خارجی، اتکینز،^۴ باکوم^۵ و جکبسون،^۶ (۲۰۰۱)؛ مارتین،^۷ کریستنسن^۸ و اتکینز (۲۰۱۴) دریافتند نرخ خیانت در بین زوجین آمریکایی، بین ۲۰ تا ۴۰ درصد است که در بسیاری از موارد، این مسئله، طلاق و جدایی را در بین زوجین به همراه دارد. پژوهش دیگری تخمین زده است ۳۰ تا ۶۰ درصد از مردان و ۲۰ تا ۵۰ درصد از زنان آمریکایی به گونه ای یکی از رفتارهای عهد شکنانه از جمله رابطه جنسی را داشته اند (ونجلیزتی^۹ و جرستنبرگر،^{۱۰} ۲۰۰۴)؛ به نقل از ویلسون و همکاران، (۲۰۱۱). شیوع عهد شکنی در آمریکا در سال ۱۹۹۴ در بین مردان، ۲۲ تا ۲۵ درصد و در بین زنان، ۱۱ تا ۱۵ درصد گزارش شده است (بوکوم^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۶). برخی دیگر از پژوهش ها، نرخ پیمان شکنی زناشویی را در بین زوجین غربی، از ۱۵ درصد در بین زنان و ۲۵

1. Commitment.

2. Marital satisfaction.

3. Kaslow

4. Atkins, D. C.

5. Baucom, D. H.

6. Jacobson, N. S.

7. Marin, R. A.

8. Christensen, A.

9. Vangelisti

10. Gerstenberger

11. Baucom